

esetre jól megizesítve. Ráérő és erősen felgerjedt hölgyikék körül, fülledt légkörben, némi szerelmesdi folyik, különös alakokkal megtűzdelve. A lélektani elemzés «bravurossága», írói ambícióaltsága mindenestre a «különös» alakokkal kapcsolatos. Dr. Ráczra gondolunk elsősorban, a külföldről épp az imént hazapottyant filológusra és humanista széplélekre, aki szánalmasan szenttelen és ügyetlen, de mégis jól és eredményesen mozog a szerelmi játékokban. Ügylátszik, a sutaságában volt a vonzóereje. Mégkomplikáltabb és ellenszenvesebb figura Büchler, az orvosprofesszor, a felszarvazott férj, — aki valami egészen különös szövevényességű gyávaságban szenvedve — állandóan békít, kiegyenlít, elposványosít és rothaszt, noha tudja, hogy alaposan megcsalják.

Déry e könyvében bizonyos polgári szalonok ráérő nőinek szerelmi viselkedését ábrázolja, mindenestre kiábrándítóan. Jellemző «polgári játék» ez a felhőjáték; épp az a megdőbbentő benne, hogy dicstelen alakjai telítve vannak az ellentmondásokkal, hazugságokkal, ráadásul silány és antiszociális életüket valami magasabbrendű életformának képzelik. Erről a képzelődésről rántotta le a leplet az író.

VAJTAI ISTVÁN

ELMÁR GRIN: DÉLRŐL FÚJ A SZÉL. (Új Magyar Könyvkiadó.)

Finn regény és az ember a finn regényektől valami különlegest vár. Valami olyat, amelyet csak ők írhatnak ott északon. Az idill pompás naitásával indul a regény. Megelevenedik előttünk Einari kódombon épült kis házikójának a környéke. Életre kelnek a személyek is, Elza, Einari felesége, Kurkimäki úr, a gazdag és cselédeit kihasználva gazdagodó paraszt. De a második világháborúban vagyunk, közvetlenül a finn-orosz háború előtt, kell valaki, aki az elkövetkező új világot képviselje. Ez Vilhó, az Einari testvére. Eliás az egyéni zsákmanó után futó, faszálódó társadalom megtestesztője s hogy teljesebb legyen a rajz Kurkimäki leánya, Hilda személyében az értelmiségi ifjúság is jelen van.

Lehetetlen észre nem venni, hogy nem véletlenül válogatta így össze az író a személyeket hogy valami általá-

nosabb érvényű igazság kifejezésre törekszik, s ha jobban megvizsgáljuk föl is ismerjük könnyen ezt az igazságot.

Azt az utat tárja elénk, amely a regény hősenek naiv egyszerűségétől, öntudatlanságától fokozatosan vezet a reális valóság fölméréséig. Az a finn paraszt válik lassan öntudatos, az új világot megértő emberré, aki előbb szinte együgyű megadással viselte nyomorúságát, hagyta, hogy kihasználják, letiporják, megalázzák. Nehéz robotjában csak azért küzködött, hogy egyszer legalább saját háza, kertje legyen. Einari háza bizony nagyon kicsi volt s nem is valami jó helyen épült, mégis csaknem úgy érezte, hogy elért mindent, amit egy ilyen élesett finn paraszt elérhet. Szinte megható, ahogy közben egymásután tárnak föl mégis az újabb és újabb vágyak. Néha az igazság, az emberi öntudat is föleszmél benne, de mit tehet! Ott van Vilhó, meg körülötte a forrongó világ, a háború, Sok apró és nagy elemény döbrenti rá, hogy mindaz ami eddig volt, hazug pusztulásra ért világ volt. Elmúlt, nem várja vissza senki. Grin ezt el is tudja hitetni velünk.

S. J.

SZÁNTÓ GYÖRGY: NÁSZINDULÓ. (Bárd Ferenc és Fia kiadás.)

A regény cselekménye az aradi vértanúk szobra körül bonyolódik és Szántó György, aki szereti a regénytechnikai meglepetéseket, most azzal akarja meglepni az olvasót, hogy regénye főhősenek nem embert, hanem szobrot tesz meg. Körülbelül száz évnvi magyar történelmet akar megvillantatni, a 48-as szabadságharcától a mostani felszabadulásig, de valójában mégsem a történelem a «hőse» a regénynek, hanem *Verticsán Hortenzia*, ez a Jókai regényekre emlékeztető angyali hölgy. Szerelmi regénytől van szó: csak a vőlegények már halottak — az aradi tizenhárom az — és az ő kegyelettel és különös nosztalgiaiával ápolgatott emlékek akadályozza meg az eszményi hősnőt abban, hogy a testi szerelem boldogságáig eljusson. Erről a hamvába halt szerelemről mond kissé szirupos mesét az író. De nemcsak a mese édeskés, hanem a szereplők között sincs egy se, akinek akár társadalmi vonatkozásban, akár

egyéni kialakítottságában különösebb súlya, értéke volna. Ennél a regényé. Szántó már sokkal különbeket is írt!

VAJTAI ISTVÁN

WARWICK DEEPING: A HÁZ ÉS GAZDÁJA. (Bibliotheca.)

Ha új angol regény jelenik meg ma a magyar könyvpiacra, az olvasóközönség egy része s mondjuk meg mindjárt, a polgári irodalom giccein, bestsellerein nevelkedett része, eleve bizalommal fordul feléje. A másik rész azt kérdezi: vajjon miért adták ezt ki? Mi van benne olyasmi, amiért érdemes volt lefordítani és kiadni?

E könyvnlégyünk tárgyilagosaok. Deeping regénye elég jó helyet foglal el az utóbbi években is kiadásra került ú. n. 'szórakoztató' célú regények között. Kétségtelenül megnyerő, közvetlen hangú. Szinte magunk mellett érezzük az öreg sir Johnt, amint arisztokratikus, elkényeztetett mivoltát igyekszik a változott időnek megfelelően megváltoztatni. Ok: a világháború, amely lehetetlenné tette, hogy az ősi, tudj' Isten hány szobás ház, ott London közelében megmaradhasson a maga békességében, változhatatlan előkelő, szertartásos életével. De nem maradhat, mert a háború betör a ház békéjébe. Katonákat szállásolnak be. Sir John kénytelen egy közeli kisebb házat kibérelni és abban élni, amíg a háború tart. Közben persze fölfordul minden s az öreg úr is rájön, hogy megváltozott a világ. Próbál tehát — öreg fejjel — bekapcsolódni az új élet formálásába. Persze, nem a mi fogalmaink szerint. Nem, dehog. Mindössze az történik, hogy a házból, melyben eddig egyedül lakott sir John a megszokott 'hűséges' cselédséggel, kényelmesen berendezett szálloda lesz s a gazdája rájön, hogy a munka nem szegyen. De persze csak módjával és minden előkelőséget megőrizve. A vendégek nem egy szállodába, hanem 'sir John' szállodájába mennek, aki gondoskodik róla, hogy vendégei kizárólag disztingvált, csendes, finom és gazdag emberek legyenek. S az író meghatódik sir John nemesszívűségétől, aki lám gondoskodik a háborútól megesisgázott gazdag polgárok testi-lelki felüdüléséről és éppen egy becsületos dolgos fiatal párnak biztosít új életlehetőséget. Kihangsúlyozza ezt az is, hogy az egész

regény első személyben íródott, hogy annál bensőségesebb legyen. Ennyi a regény s ha kissé ironikus is ez a hang, ahogy nyomon követtük a probléma kifejtését, valóban csak ennyi. Deeping nem lát tovább a szűk kis polgári nosztalgiákon. Vagy tán szeretné elhiteni, hogy ha már föltétlen változik valami, hát változásnak elég ennyi is? Hol vagyunk már ettől!

SERES JÓZSEF

BENJÁMIN LÁSZLÓ: A TEREMTÉS UTÁN. (Versek, «Munkás-írók» Bp. 1948.)

Költőnek születni ma már nem elég: azzá is kell válni, önmagunk és a lét mindjobbán tudatosodó feltáráásával, a kifejezés teljességeért vívott állandó küzdelemben, számat vetve a jelennel és szót emelve a jövőért. A közös emberi sors mély gondkahangját úgy szöszaltatni meg, hogy egyéni világunk is csonkítatlanul benne zengjen — ez ma a költő legnehezebb feladata. Ami nehéz, az szép is — és «A teremtés után» versei azt bizonyítják, hogy ez az erőfeszítés sikerrel járhat: az igazi költő a kor követelte új lírában is biztosan megvetheti lábát, úgy rezonálva a mára, hogy egyúttal a holnapnak is szóljon. Benjámín László már első kötetében is (A betűöntők diadala) ezt az utat járta és most is hű önmagához, ami azt is jelenti, hogy hű ahhoz az eszméhez, amely táplálja és alakítja költészetét. Ez a költészet jelenleg a továbbfejlődés átmenetét tükrözi és a megszilárdulás, a leiggadt kifejezés itt-ott még az ingadozás kissé oldott állapotával vegyül benne. Emberi és költői hitelességének azonban éppen ez a megbonthatatlan, a maga egészében fejlődő személyiség a bizonyítéka, amelyben minden a maga helyén van, amelyben az egyéni lét kérdései óhatatlanul átsiklanak a közösség kérdéseibe és éppen azért, mert Benjámín nem lát öncélt a versben, noha arra tette fel életét:

*«Veresség után veresség ér
és mit cserélhetek?
Országot egy lóért? A versért
az életet.»*

De tudja azt is, hogy a vers csak akkor érték, ha felér a tettel és vannak